

LA CAMPANA DE GRACIA.

DONARÁ AL MENOS UNA BATALLADA CADA SENMANA.

CADA NÚMERO **5** CÉNTIMS PER TOT ESPANYA.
Numeros atrassats: 10 céntims

ADMINISTRACIÓ y REDACCIÓ: Llibreria Espanyola, Rambla del Mitj, 20, botiga BARCELONA.

PREU DE SUSCRIPCIÓ: Fora de Barcelona cada trimestre ESPANYA pessetas 1'50. Cuba y Puerto-Rico 2.—Estranger, 2'50

LA TANCADA DE LAS CORTS

Lo diable se 'ls emporta veyent que no feyan res:

que se 'ls emporti ben lluny y que no tornin may més.

UNA QÜESTIÓ GRAVE

A insinuarse a les Corts per boca de alguns dignes representants de la minoria republicana, los quals, en vigílies de ser executats los cómplices de 'n Pallás, hagueren de manifestar la creencia en que estaven de que a alguns dels presos ab motiu dels atencats anarquistas, els havian sigut arrancadas determinadas declaracions per medi del torment. A aquesta manifestació oposa 'l govern una senzilla

negativa. Lo que afirmen vosaltres—digué—ho nego jo, y estem en pans.

Dilluns se reproduxeix la mateixa qüestió davant de la secció primera de nostra Audiencia territorial, ahont se celebrá la vista pública de la causa entaulada contra Ramón Mruull, culpable de haver disparat un tiro de pistola al Sr. Larroca. Tres individus mes s' assentaren ab en Murull al banch dels acusats, baix la imputació de ser cómplices de aquest últim. Y com siga qn' entre lo que declararen en lo sumari y lo que manifestaren en l' acte de la vista s' hi notessen palmarias contradiccions, alguns de aquells tres homes, indicaren que lo que havian manifestat en lo sumari no podia pendres en compte, per quant aquella declaració 'ls havia sigut arrancada a viva forsa, per medi del torment.

La qüestió, donchs, tornava a presentarse, y a no ser la campaneta de la presidencia, que obstinadament aná ofegantla, durant tot lo curs de la vista, declarant impertinents totes las preguntas ab ella relacionadas, avuy coneixeria 'l públich nous detalls, que podrian servir de base per averiguar si estava reservat als últims anys del sigle XIX, lo restabliment a Espanya, dels procediments bárbaros dels sigles mitjos, los procediments del régimen inquisitorial.

La convicció moral del públich lluny de desvaneyers ab las rotundas negativas del govern en lo Congrès, y ab la conducta del President del Tribunal, declarant impertinent la qüestió, crech que s' ha anat formant, y que avuy son mes los que creuen en l' existencia dels torments, que 'ls que duptan que hajan pngut emplearse semblants medis. Lo mateix Jurat al declarar exempts de responsabilitat als tres acusats, vingué a regoneixer implícitament la no validés de las declaracions prestadas per ells en lo sumari, contraditas per las que feren espontáneament en l' acte de la vista, y 'l Jurat en aquest punt, interpretá 'ls sentiments unánimes de l' opinió pública.

Lo fet de l' existencia del torment, es cert ó no ho es. Donchs, tant en un com en altre cas, interessa practicar una escrupulosa investigació. ¿Qué menos pot ferse en obsequi de la cultura pública, de la civilitat moderna y dels sentiments humanitaris?

Ningú com nosaltres abomina 'ls procediments dels terroristas; ningú 'ns ha superat encare ni en l' energia, ni en la sinceritat, ni en la indignació ab que 'ls hem condemnat sempre. Pero, per lo mateix que tant ens repugnan per lo que tenen de cruels, bárbaros y salvatjes; per lo mateix que creyém que constitueixen un perill imminent pera las conquistas de la llibertat y de la civilitat a costa de tan grans sacrificis conquistadas, no podriam tolerar sense protesta que certs agents de l' autoritat, ab los seus cruels é inhumans procediments, se possessin al nivell dels mateixos terroristas.

Lo torment, com a medi de enjuiciar, está proscrit dels còdichs y de las costums de tots los pobles civilisats, y vergonya 'ns donariem de ser espanyols, si en lo nostre país havia de restablirse, y mes encare si havia d' aplicarse hipòcritament, a porta tancada, negant despres que s' haja posat en us.

Lo públich, donchs, té dret a una investigació rigurosa é imparcial, per evitar que 'ls espanyols fugint del foc de la dinamita anarquista, tinguin de anar a caure sobre las brasas de la Inquisició. Y no s' diga que contra 'ls terroristas, la cosa es en certa manera disculpable; perque lo que avuy puga ferse ab ells, demá podria ferse del mateix modo ab altres. ¿Qué mes voldria la poderosa reacció que s' está condensant en aquests instants, sino trobar ja establerta la costum d' donar torment! Lo deseñré un cop desencadenat, no té limits. Quan la pedra es fora de la má, no se's sab ahont vá.

P. K.

A ha sigut aprovat lo bill de indemnitat. De las transgressions constitucionals comesas pel govern l' han absolt las Corts. En lo Congrès, setanta diputats contra uns trenta, li han donat l' absolució. ¿Setanta no més, y 'l número dels que componen la majoria s' acosta a trescents!...

¿Pero al govern fusionista qué l' hi importa? No ha de ser cap desaire que li fassa perdre la gana, ni la tranquil·litat. Per aixó menja.

Quan va ocorre l' atentat del Liceo, lo Diluvi va calificar aquest fet de catástrofe. Mirant sols als 20 morts y al gran número de ferits que va haverhi, podia passar lo calificatiu de catástrofe.

Pero ha vingut lo moment en que Santiago Salvador, autor confés de aquest atentat horrible, compareix davant de la sala de lo criminal de l' Audiencia, y com si al Diluvi li sapigués greu anomenar las co-

sas pel seu nom, encare emplea la mateixa fórmula: encare encabessa la ressenya de la vista ab lo titol de La catástrofe del Liceo.

Ja ho diuhen els castellans: cada loco con su tema.

Perque aquí la gran catástrofe es sols la que s' ha operat al tenebrós laberinto del cervell del Insensat.

Las Corts que han estat reunidas en aquests últims temps, no han fet res enterament. Lo govern no sab ahont va, y está vist qu' es impotent, tenint las Corts obertas.

Ara demanava no sé quantas autorisacions.

¿Saben qu' es una autorisació? La facultat concedida al govern per obrar al seu capritxo. Una lley autorisantlo per faltá a la lley.

Que cantin las absoltas al sistema constitucional y parlamentari. Los governs de la restauració monárquica se l' han cruspit.

Lo nou Sultán del Marroch ha solemnizat lo séu adveniment al trono suprimint tots los drets de consums.

¿No es veritat que al comparar lo que passa allá ab lo que ocorreix aquí a un home fins li venen ganas de ferse moro?

Ha mort a Madrid D. Santos Lahoz, un dels homes mes purs, mes desinteressats, mes plens de abnegació, que militavan en las nostras filas. Havia sigut capellá, y sense renegar de sas creencias penjá 'ls hàbits a la figuera, considerant tal volta que no casavan bé la sotana y 'l gorro-frigi.

Ab Santos Lahoz perdém un exemplar mes de aquells homes abnegats y plens d' esperansas, que van sucumbint sense poder veure la realisació dels seus ensomnis. Lo buit que deixan els que se 'n van, hauria de omplirlos la unitat de miras y de propòsits, y en poch temps honorariam la seva sepultura, fent brillar damunt d' ella 'ls raigs espléndits del sol de la República.

Casserio ha enviat una carta a Mr. Perier, demanantli quartos, y dihentli:

«Espero que 'm complauréu, per quant sense mí, a horas d' ara, no seriau president de la República.

Si Casserio sigüés capás de pensar, fàcilment se convenceria de la inutilitat completa de uns crims tan monstruosos com el que va cometre.

PROGRAMA D' ISTIU

—Nada! Ja que 'ls mals humors sembla que 's van exaltant, pel servey qu' en resum fan lo milló es tancar las Corts.

Aixís ofego la lábia de la oposició incivil y 'l país queda tranquil: mort lo gos, morta la rabia.

Los aspirants a ministres no m' amohinarán més, perque tancantse 'l Congrès se tancan tots los registres.

La gent gubernamental fugirá a la desbandada y jo tindrè assegurada la vida ministerial.

¿Qué faré llavoras? Res. Dormir, passejar, ventarme, pendre gelats... y olvidarme de las cosas que hi promés.

A en Pasquin, com un favor, ja que m' ho demana tant, 'l enviaré a San Sebastian a fer costat a la cort.

Mon nebot, tenint per prenda una impunitat segura, continuarà a la ventura desorganisant l' Hisenda.

Lo ministre de Foment farà ab astucia y donayre que l' element carrilayre visqui enganyat y content.

En Lopez, obrant ab l' art del qual n' ha dat tantas probas, pensarà extranyesas novas pel element militar.

L' incomparable Becerra seguirá obstinadament desbarrant ignocentment y senyantse ab la ma esquerra.

L' Aguilera, qu' es minyo laboriós y decidit, badallará dia y nit a dins de Governació.

Si a en Capdepón li es propicia la calor, en lloch de reáncia, veurá d' augmentar la gracia y disminuir la justicia.

Y en Moret, buydant tot d' una sa inventiva peregrina, farà tractats ab la Xina ab l' Austria y hasta ab la lluna.

Jo entre tant, lliure d' afanys y sense pedras al fetje, procuraré que 'l méu metje m' aconselli 'l pendre banys.

Deu dias al Aragó y altres deu al Sardinero, viuré fresch, y ab un salero que envejaria un rectó.

Ben guardat, amo de casa, lo país quiet y subjecte y un empréstit en projecte... ¿qui m' empatará la basa?

¿Cops al bulto! ¡A refrescarnos y a gosar tranquilament! ¡No hi ha ré absolutament que pugui veni a amohinarlos!

Aquest es, ben garbellat, segons pregona la fama, lo marvellós programa qu' en Sagasta s' ha format.

¿Anirá tot d' aquest modo? ¿S' hi enredarán vents contraris? Fem com fan los calendaris y diguém. Dios sobre todo.

C. GUMÁ.

FABRICA DE REYS

RACIAS a Deu que al últim sabém per qué D. Carlos s' ha casat!

Lo diari de la noche, periódich independiente— independiente ¿eh? —que d' un quant temps ensá 's dedica dissimuladament a la propaganda carlista, 's cuyda d' explicarnosho ab tots los seus pels y senyals.

¿Vostés se figuravan que l' ex-ni-terso s' havia casat per anyoransa de donya Margarida, de las s' ha rossat durant una pila d' anys a distancia mes ó menos honesta?

Donchs, no hi ha res de lo que 's creyan. Don Carlos— aunque mayormente no lo parezca—es una bella persona, que fila molt prim y ven creixe 'l herba. (Aixó de l' herba no es alusió.)

Al morir la seva dona, 'l fugitiu d' Oroquieta va passar revista a la familia, y en ven baixa, de manera que ningú 'l sentís (perque las cosas lletjas han de reservarse) va dirse: —Moltas noyas, moltas noyas... y un sol noy... ¡Quina miseria!

Y pegant llambregada als seus documents, va continuar murmurant:

—Ab un sol noy ¿cóm cumpleixo 'ls meus compromisos? ¿Cóm quedo be ab Espanya y ab Fransa?

Perque han de sapiguer que aquest xiflat a mes d' aspirar al trono d' Espanya, creu qu' en dias no llunyans—y ho creu al parecer con gran tino, segons lo diari de la noche—lo trono de Fransa també será seu.

Aquest es l' origen dels apuros del currutaco de la Samoggy. Espanya está esperant l' ocasió oportuna pera oferirli la corona: Fransa de l' un moment a l' altre li brindará la seva...

¿Qué responderá l' héroe de l' as d' oros quan en un mateix instant Fransa li brindi un trono per la dreta y Espanya n' hi regali un altre per la esquerra.

Per a micas un trist noy que té y enviarne la mitat a Espanya y l' altra mitat a Fransa, fora un recurs bárbaro, encare que carlista. Renunciar al trono d' allá y aceptar lo d' aquí, ó vice versa, seria una lamentable generositat.

¿Cóm surtir del enredo, donchs?

¿Cóm? Aquí de la perspicacia y del talent de D. Carlos. No se dirá que no apunta lejos. (Paraulas del diari de la noche.)

—¿Quina es la manera legal—va dirse l' home—de tenir fills?... Casarse. Si 'm caso, a mes de 'n Jaume, reservat pels espanyols, pot ser qu' encare tingui un bordegás, que 'm vindrá de perilla per contentar als pobres francesos.

Y tal com va dirho va ferho. Envia a n' en Melgar—lo seu secretari—de desiacament; li encarrega la busca y captura de una desesperada que vulgui carregar ab ell... y al cap de pochos dias se casava ab una senyoreta de Rohan, princesa de professió y francesa d' origen.

Ja tenim arreglat y resolt lo problema. ¿Espanya l' espera? ¿Fransa l' aguarda?... Calma y paciència, tot s' arreglará.

Don Jaume será 'l rey dels espanyols. Per xó ha fet últimament lo viatge que tots sabém, procurant que la policia no se 'n enterés ni 'l poble tampoch, tant per respecte a l' autoritat constituída com per la por dels tronxos.

Pero si don Jaume es nostre, lo fill que tingui D. Carlos del seu segon matrimoni, será pels francesos. Qu' estiguin tranquils los nostres amichs de l' altra part dels Pirineus, tenen rey segur. Per xó 'l viudo de donya Margarida s' ha tornat a casar: pel servey de Fransa, per proporcionarlos un rey.

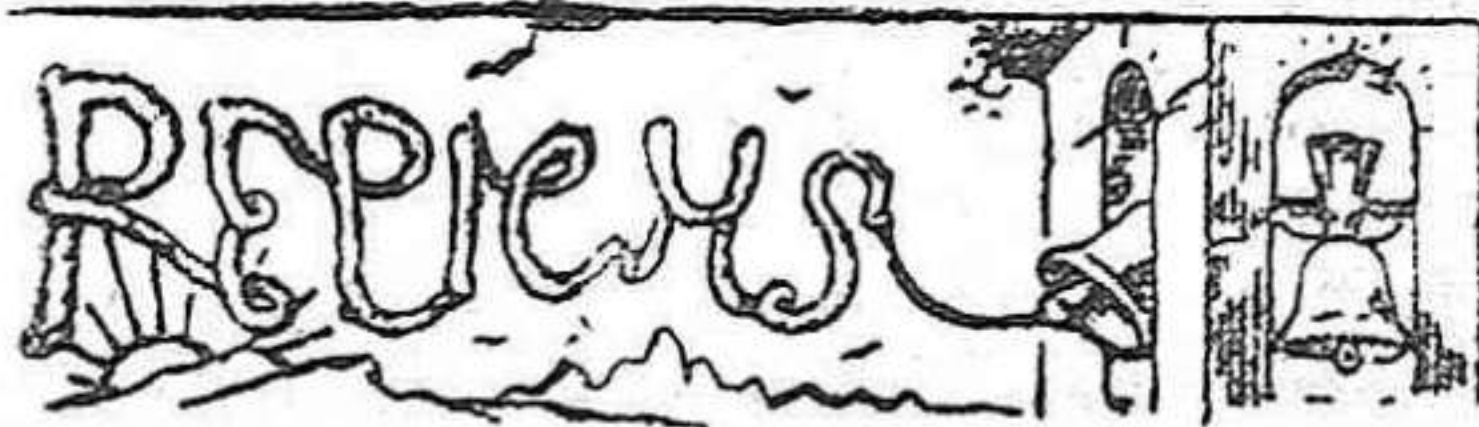
¿Lo graciós seria qu' en lloch d' un noy nasqués una noya... ó dugas!

Siga com vulga, la veritat verdadera es aquesta: don Carlos no s' ha casat obehint al impuls d' aquesta protuberancia posterior que 'ls frenólechs ne diuhen amativitat; sino cumplint lo tradicional deber de provehir de monarcas a las nacions que 'ls necessitan.

D' aquesta feta, del palau de Loredán—residencia del rey de las húngaras—se 'n haurá de dir lo Conanglell dels troncos vacants.

Perque alló, a jutjar per lo que explican los seus partidaris, mes que un palau es una remunta de prínceps disponibles.

FANTASTICH.

N Jaumet ha vingut a Espanya, s'ha passejat per tot arreu, ha visitat las principals ciutats de la Peninsula y a Madrid fins va assistir al Senat y al Congrés:

Aquí a Barcelona van donarli un tech en una torre de recreo, y 'ls carcundas diuhen que a l' hora de brindar, ploravan tots. Y, naturalment, van tenir que veure xampany barrejat ab llágrimas.

Una proba de que las llágrimas carlistas han de ser venenosas, es que al fill del rey de las húngaras, després del xefís, va esbalotarseli 'l ventrell, de tal manera, que al visitar lo Círcul Carlista, no feya mes que beure gaseosas y visitar lo número 100.

Ara sembla que 'ls socios del Círcul, entussiasmats, pensan commemorar aquest fet colcant al quarto de las pomas, una lápida que dirá: «En aquest local lo nostre estimat D. Jaume va donarnos las probas mes perfumadas y repetidas de la seva real munificencia.»

Llástima que la policia no vaja tenir coneixement del viatge de aquest minyó!... Fins hauria pogut estalviar-se la feyna de traslladarlo a Sant Sebastiá. Ab tancar-lo algunas horas en lo quarto dels perfums, li hauria donat lo cástich que 's mereix pel seu atreviment.

No obstant, s'assegura que la policia tenia ordres de no veure res. En Jaumet suposa algú que ha vingut a Espanya de *conquistista*. Hi ha qui diu que tracta de casarse ab la noya gran de una casa molt forta y poderosa. No faltaria mes que aixó per acabar de arreglar la cosa. Lo dia que 's realisés un tal casament me sembla a mí que s'armarian uns esquellots, que 'ls que avuy tenen l'orella mes fina 's tornarian sorts.

Hi ha certas cosas impossibles, y aquesta es una d'ellas. A no ser que 'ls nuvis y las sevas familias respectives tingan intenció de anar a passar la *lluna de mel* a la *lluna de Valencia*.

Lo subjecte que va tractar de ferir al marqués de Cubas, resulta qu' es un dels que van anar a la peregrinació costejada entre altrás personas pel mateix Marqués esmentat.

Si 'ls que buscan l'origen dels actes, son lògichs, haurán de dir aquesta vegada: —Vaja, tant mateix a Roma s'hi aprenen bonas cosas.

S'ha perdut lo testament de Isabel la Católica, que va ser enviat a la Exposició de Chicago.

Bo es consignar que 'ls governs monárquichs del present sigle, avants de perdre 'l testament, ja havian perdut la hisenda.

En aquest pais los governs ho perden tot... menos las unglas.

Una frase que vaig sentir en boca de un productor: —Encare que 'ls tractats de comers no s'aprobin, en Moret sempre farà la seva ab *els pochos modus... vivendi* que se li concedeixin.

Un canoner espanyol va sorprendre a uns falutzos qu' estavan fent contrabando d'armas en la costa del Marroch. Los falutzos, al veure's perduts van issar la bandera inglesa, y 'l canoner va girar qua per no comprométre's.

Lo lleó espanyol que un dia va fer tremolar al mon, avuy fuig com una mosca quan una bandera 's mou.

Gracias, Sr. Moret. Tot aixó 's deu a la política insensata dels ministres, que cobrant lo sou a Espanya están al servey de l'aburrida Inglaterra.

L'escena al Plá de Palacio. Un ensotanat puja al tranvia y sobre si aquest havia ó no havia de pararse arma una qüestió ab lo conductor. Tothom se posa a riure, porque 'l tal ensotanat es un tipo que hauria fet més fortuna é las taulas, fent papers de actor cómic, que a la iglesia, exercint lo seu ministeri.

Pero qui més riu es una senyora que va entre 'ls passatjers: no pot ferhi més: no pot aguantarse.

Lo capellá se 'n adona y l'interpela ab mals modos.

La senyora, rihent sempre:—¿Pero senyor reverendo, desde quan una no pot riure?... ¿Lo riure es per ventura algún pecat?

Lo capellá s' enfurisma y ab una mica més li pega. En aquell mateix moment, passa un xicot cridant: —¡LA CAMPANA DE GRACIA, cinch céntims!

La senyora:—Vingui un número. ¿Voldrán creure que l' ensotanat, al veure LA CAMPANA en mans de la senyora, va fugir escapat del tranvia, com si 'l diable 'l perseguís?

Aquí tenen una de las grans ventatjes del nostre periódich: per esquivar borinots de sagristia, no trobarán un altre medi més eficás, més práctic y més barato.

De anarse a banyar a mitj-dia las donas de Carcajent 'l dia 10 de Juliol, ne diuhen lo *miracle de Sant Cristófol*.

Vuit van anarhi aquest any, y totas vuit van ofegarse.

Ara si que 's ocasió de dir a Sant Cristófol: «Si 'ls miracles que tu fassis han de ser tots com aquest, ja cal que 't possin carbassas las donas de Carcajent.»

A LO INSERTAT EN LO ULTIM NUMERO

- 1.ª XARADA.—*Ga-ri-bal-di-na.*
- 2.ª TRENCA-CLOSCAS.—*Calderón de la Barca.*
- 3.ª ROMBO.—
M A R
M A R I O
M A R G A L L O
R I A L L A
O L L A
O
- 4.ª CONVERSA.—*Sis.*
- 5.ª GEROGLIFICH.—*Per deutes a la Casa gran*

Han endavinat las 5 solucions los ciutadans Capficat, Roque y Beltria y Tres Pelotaris: n'han endavinadas 4; Ramón Riba, B. Clivillé, J. Albert, Pere Búido, Dos coros infantils, J. Mosca d' or, F. M. Gior, y Sanch de Cargol; 2 A. P. Ulls de gat y Paco y Manelet y 1 no més Buyó Pasqual de Rens.

XARADA

Si lo *Total* vols saber de aquesta xarada extranya nom de dona si tens manya veurás que resulta ser.

Del modo mes natural combinarás *dos y tres* y sens posarhi res mes et dará nom d' animal.

Y 't diré per acabá que 'l resultat de *dos-prima* es persona que s' estima lo sultan y lo bajá.

S. NAS F.

TRENCA-CLOSCAS

PILAR VALLES OBBE
LÉRIDA.

Formar ab aquestas llettras lo titol de una aplaudida sarsuela castellana.

UN NERVIÓS. LOGOGRIFO ORTOGRAFICH

- (?) —Nom de dona.
- (?) —Ofici d' home.
- (?) —Flor.
- (?) —Poble catalá.
- (?) —Nota musical.
- (?) —Vocal.

JOSEPH GARCIA SUAREZ.

GEROGLIFICH

XXXXX
AAAAA
EEEEE
:
LOLO
DDDD
AAAAA
NOY DE SANS.

ANAGRAMA

Un *total* detrás la reixa com una *total invers*, crida. 's cargola y 's queixa per los séus perduts plahers.

EMILIO SUNYÉ.

CORRESPONDENCIA PARTICULAR

Ciutadans Buyó Pasqual de Reus, M. P. P. (Lo Desterrat), F. S. (Nas de Vicari), P. co y Manelet, Pere Búido, Lluís Viola (Forment), Isareg, P. P. T. Berna D., Felip Solé, Gayter del Panadés, Climent Piera, F. Albert, J. Casals Munté, Ermitá del Tibi-dabo y J. R. (Peus de Gegant). —*Lo qu' enrián aquesta semana no fá per casa*

Ciutadans E. S.15, J. M. Clivillé, Joseph Dupain, Pere del Prat, F. Parers, Teyo Coix, J. S. (Nas de Concejál), Rey Nano, P. Grau, Pere Prats Vila, B. Clivillé, F. M. Gior, Sanch de Cargol y Dos coros infantils (Reus). —*Insertarem alguna cosa de lo que 'ns envian.*

Ciudadá J. Bué Ventura: Va be y mirarem de publicarla. —*Trinquitilla*: Es tant incorreccia la de vesté que no hi ha per hont sgarfars. —*Un A. Vendrellench*: No 'ns agrada prou. —*Cantor de Catalunya*: Tampoch ens fa 'l pes: son insustancials, no resolen res. —*J. M. (Girona)*: Dongui mes detalls: ab lo que diu 'o n' h' ha prou. —*E. Duran Bosch*: No va. —*Corneti*: Está bé: ho publicarem. —*J. Alamaliv*: Idem. Idem. —*A. A. y M.*: No va prou bé per publicarse. —*J. Malló*: Aprofitarem una de les dos composicions y la xarada. —*Follet*: Va molt bé: gracias. —*Fidel Matas Callandú*: No 'ns va. —*J. Sanóbez*: Apart de que es impossible publicarho sense que 's vrgi que vesté 'ns ho ha comunicat, no trobem que valga la pena de insertarho. —*Rostoll*: Va bastant bé: mirarem de publicarho. —*J. Lorac*: Lo treball qu' envia adoleix de falta de claretat y precisió.

¡OBRA INTERESSANTISIMA!

¡JA HA SORTIT! ¡JA HA SORTIT! ¡JA HA SORTIT!

¿PER QUÉ NO 'S CASAN LOS HOMES?

HUMORADA EN VERS, PER

C. CUMÁ

Ilustrada per M. MOLINÉ

Preu: ¡DOS ralets!

Se ven a can López, en los kioskos y per tot arreu.

L' ATENTAT DEL LICEO, DAVANT DEL JURAT

IMECRES va tenir efecte la vista de la causa de Santiago Salvador. Lo processat sigué conduhit a l' Audiencia avants de las 9 del mati: vestia brusa y pantalons de vellut, calsava espartenyas tapadas y cubria 'l seu cap ab una boyna: anava ademés enmanillat. Tranquil y seré, no semblava sino que 'l veures en aquell tránsit que li feya la impressió mes mínima. En los corredors de la Audiencia vejé a la seva dona y li digué:—Adiós, Antonia.—Junt ab ell eran conduhits també 'ls processats Prats Trilla y Alfaro Inés acusats com encubridors. L' edifici estava rigorosament vigilat, y ab tot la concurrencia que assistí al acte sigué considerable. A l' hora senyalada 's constituí 'l tribunal. Dels 42 jurats, que havian d' estar presents, ne faltaren 11, als quals la presidencia 'ls imposá 'l máximum de la multa, ó sigan 500 pessetas.

Un cop llegit l' extracte del sumari, Santiago Salvador sigué interrogat pel fiscal: Al preguntarli si havia sigut processat anteriorment, respongué que dos vegadas l' havian atropellat a Valencia y a Castelló. Sobre sa naturalesa digné qu' era de Castellserás (Teruel), de familia algo acomodada, que fins als 16 anys s' havia dedicat al cultiu de la terra; que la seva familia professava ideas carlistas, y qu' ell mateix hauria anat a las filas, durant la passada guerra, si la seva poca edat li hagnés permés. Que a Barcelona havia servit com a criat en varias casas, de una de las quals sigué despedit a consecuencia de haver donat una bofetada a l' Antonia (que després ha sigut la seva dona, la qual estava allí de criada de servey) y li pegá, al veure que aguantava las bromas del senyoret de la casa.

Afegí que una vegada casat ab ella 's dedicava a la revenda de vins, y mes tart a fer lo contrabando de alcohol. Digué que de uns tres anys ensá era aficionat al anarquisme, llegint *El Productor* y altres periódichs y assistint ab assiduitat a las reunions y *meetings* anarquistas. Que havent anat a Aragón, a cobrar uns diners, aprofitá 'l viatge per propagar las sevas ideas: que allá van posarlo pres, acusantlo calumniosament del delict de robo: y que a Valencia 'l van agafar per no haver pagat lo gasto que havia fet a la fonda, y que la policia en lloch de demanarli explicacions, li vá pegar *crudelissimament*.

Declará que a Valencia vá tenir coneixement del atentat de la Gran Via y que li causá una gran satisfacció, sense que per aixó premedités ja llavoras cometre 'l seu atentat. —*Llavoras*, digué, no sabia lo que després em tocava fer, com no sé en aquest instant lo que pot ocore aquí dintre de una hora.

Al tornar a Barcelona, buscá qui li proporcionés un parell de bombas: las hi facilitá en Mariano Cerezuela junt ab una capseta de pistons. Colocá ditas bombas en un bagul entremij de roba, avisant a la seva dona (*a mí compañera*) per evitar una desgracia. Digué que no sabia de ahont en Cerezuela se las havia tretas, y que al dia següent de lo del Liceo, vá demanarn'hi mes y no las hi volgué donar.

Coneixia a n' en Pallás de vista, y assegura que no 's proposá venjarlo. Declara que 'l primer de maig de 1893 ja portava una bomba a la butxaca (en aquest dia se celebrá a la Plassa

LOREO

Documents que figuren en la causa (Facsimils)

SANTIAGO SALVADOR FRANCH

retrato fotogràfic, tret expressament per La Campana de Gracia, tres hores abans de compareixer davant del Jurat.

Facsimile of a telegram from Saragossa. It includes fields for 'Indicaciones de servicio', 'Parte gratuita', 'Número', 'Para', 'Núm.', 'Palabras', and 'Depositado el'. The message text reads: 'Indice de nombre fue preso en esta Santiago Salvador Franch que su muerte...'

Telegrama del governador de Saragossa notificant la captura de Salvador.

Facsimile of a criminal court document from the Audiencia Provincial de Barcelona. It includes the number '444', the date 'Año de 1893', and the name of the judge 'D. Rafael G. Domenech'. It also contains a 'ROLLO de la causa sobre' and a list of names.

Handwritten signature: 'Domenech'

Handwritten signature: 'Santiago Salvador'

Handwritten signature: 'García Domenech'

Facsimil de las firmas del juez instructor, Sr. García Domenech, del actuari señor Cortina y del acusado Salvador, que figuren al peu de la indagatoria.

RELATORIA-SECRETARIA DE D. EMILIO SELVA Y RUBI.

Portada de la causa.

de Toros un meeting anarquista. Lo dia 7 de novembre va sortir de casa seva ab las bombas a la faixa, dihent a la seva dona que las treya, per creure que constituïan un perill. Se'n anà al Liceo directament, puig sabia que al inaugurar-se la temporada, s'omplia el teatro de gent de l'alta societat. Conta que va situarse al quint pis, junt a una de las primeras portas de la dreta, y que va esperar tranquilament que el teatro s'omplís per llensar los explosius. Tot això ho relata ab la major naturalitat Senti l'explosió y ls ays de las victimas sense inmutarse, y sortí entre la gent que rugia a la desbandada, portant a més de una pistola per defen-se, una ampolleta de veneno que també li havia proporcionat en Cerzuela.

Va tornar a casa seva, va contar lo fet a la seva dona, a questa va posarse a plorar, y ell va dirli que si no callava, la tractaria com en Ravachol va tractar a la seva querida. —¿Es bona dona la seva esposa?— li pregunta el fiscal. —No la tinc per dolenta—respon—pero la voldria més enérgica.

Explica que el dia següent va trobar-se ab en Prats, y que aquest va proporcionar-li allotjament a casa de'n Segas: que desde allí va dirigir-se a Sant Feliu de Llobregat; pero que veient que ls civils feyan pesquissas per aquella població, va tornar a Barcelona, encaminant-se després a Barbastro en companyia de'n Cerzuela: que de Barbastro va tras-ladarse a Castellserás, hostatjant-se a casa del Alfaro, y atibant una ocasió per matar al rector y al jutje municipal. Manifesta que ni en Prats, ni l' Alfaro estavan enterats de la seva participació en lo fet del Liceo, com tampoch lo seu cusi de Saragossa, ahont se refugià últimament y ahont siguié capturat per la policia.

Lo president l'interroga y demostra que al Liceo, al disparar las bombas, pracruzó no tenir ningú darrera seu que pogués veureho y que al anarse'n a casa seva destruhí tots los objectes que l'podian comprometre. Li fa confessar que la pesseta per la entrada del Liceo va ferla donar a la seva dona, dihent-li que havia de servir per matutejar unas quantas lliuras de sal, y que després, per fugir, li feu donar 13 pessetas que erán los únics fondos que tenia. Sobre las ideas que professa lo fa caure en contradicció, dihent unas vegadas qu' es comunista y altres individualista. En Salvador ho arregla dihent qu' es comunista tractant-se de interessos socials y conjugals é individualista en quant se refereix al procediment revolucionari. Lo president li reprotra l' voler viure ab los diners dels altres, y li diu no creure en lo seu intent de suïcidí, al anarlo a capturar, porque regularment ls suïcidats no s' disparan l' arma per detrás. —D' acusat, durant l' hábil interrogatori del president, no fa més que somriure y mirar a la taula dels periodistas.

Quan la defensa comença a interrogarlo, en Salvador se disposa a pronunciar un discurs que, segons sembla, duya estu-

diat; pero la presidencia del tribunal no ho consent. Declara que no tenia odi contra cap persona determinada de las que s' trobavan al Liceo, y afirma la innocencia dels dos que seuhen al banch al seu costat.

Prats Trilla y Alfaro Inés, declaran que no sabian ni presumian que'n Salvador, al demanar lo seu auxili, tingué res que véure ab l' atentat del Liceo.

Compareixen alguns testimonis, quals declaracions no ofereixen novetat.

La vista se suspen a la una de la tarde.

Reanudada a un quart de sis, lo fiscal modificá las sevas conclusions, demanant lo sobreseïment lliure dels acusats Prats Trilla y Alfaro Inés. Deslligats de las manillas que ls subjectavan, qual operació contemplá en Salvador somrient, quedan guardats en tant s' espera el certificat del director de la presó consignant que no están subjectes a altra causa. —Lo fiscal sosté que Salvador es culpable de haver comés 20 asesinats, 27 tentativas d' assassinat, 11 llessions graves, 11 menos graves y 3 laves t' aixó ab premeditació y alevosia. La defensa pretén qu' es culpable de estragos, ab motiu dels quals han resultat 20 delictes de homicidi y las llessions y danys a que l' fiscal ha fet referencia. Invoca ademés l' atenuant de haver obrat obehint a estímuls tan poderosos, que produhiren en lo processat obeccació y arrebató.

L' informe fiscal es molt valent: patentisa l' horror del crim comés per Salvador: los efectos que produhi, y ls perjudicis que causá a numerosas familias obreras, victimas de la paralisació produhida pel atentat del Liceo. En un apóstrofe final, diu:—¿Los enemichs de la societat volen guerra? Donchs a defen-searse!

L' acusat algunas vegadas tracta d' interrompre al seu acusat.

La defensa pronuncia un meditat discurs, alegant que tots los danys produhits per Salvador, se deuhén a las ideas perniciosas que havia adquirit, llegint y sentint discursos. Reclama la benevolencia dels jurats, é invoca en favor del seu client la circumstancia de l' obeccació.

Lo president invita al processat a fer las manifestacions

que tinga per convenient. Salvador intenta de nou pronunciar lo discurs que porta estudiat; pero al veure's interromput, exclama:—Ja que no'm donan llibertat per parlar, no vull dir res.

Pronuncia llavors la presidencia un notable discurs resúm, y acaba formulant las preguntas del veredicté.

Aquestas son en número de 7. Las 5 primeras son totas de cárrech, y sols las dos últimas contenen las circunstancias atenuants invocadas per la defensa. Uns cinch ó sis minuts li bastan al Jurat per respondre a ellas, afirmativament a las cinch primeras y negativament a las dos últimas. Lo fallo del jurat produheix en-lo públich impressió favorable. Lo resultat era previst, dadas las claras, terminants y desemboassadas declaraciones del reo.

En sa virtud, lo tribunal de dret dicta sentencia condemnant a Santiago Salvador Franch, autor de 20 asesinats consumats y 27 frustrats, ab alevosia y premeditació, a la pena de mort en garrot vil, a la de 17 anys de cadena per cada un dels asesinats frustrats y al pago de dos indemnissacions de 10.000 y 15.000 pessetas respectivament, a las dos únics familias dels morts que no han renunciat a ellas.

Ni davant de aquesta terrible sentencia perdé el reo la freda serenitat. En cambi en la sala esclataren uns grans gemechs: procedían de la infelís muller del reo, que no pogué contenir la commoció que li produhi l' resultat del acte. No per aixó s' perturbá en lo més mínim lo seu espós, com si dintre del pit, en lloch de cor, hi tingué un terrós de glas.

Publiquém en lo present número, alguns detalls gràfichs relatius al procés Salvador, no ab l' idea de afalagar la vanitat de un criminal, que per la seva impassibilitat y per no haver demostrat la més mínima sombra de arrepeniment, davant del horrendo crim que va cometre, no pot despertar cap simpatía en la conciencia humana. ho publicuém únicament per il·lustrar al públich y satisfacer sa legitima curiositat. —J.

LOPEZ, editor.—Rambla del Mitj, 20.

A. Lopez Robert, impresor.—Asalto, 63.—BARCELONA